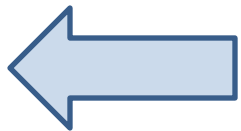

הדרש הנמצא בתלמוד, **אין ראוי לחשוב שמעלתו מעוטה ותועלתו חסרה, אבל יש בו תבונה גדולה**, מפני שהוא כולל חידות פליאות וחמודות נפלאות.

כי הדרשות ההם, כשיסתכלו בהם הסתכלות שכלי, יובן בהם מהטוב האמיתי מה שאין למעלה ממנו, ויגלה מהם מן העניינים האלקיים ואמתת הדברים מה שהיו אנשי החכמה מעלימים אותו ולא רצו לגלותו וכל מה שכלו בו הפילוסופים דורותיהם.

ואם תביט אותו על פשוטו, תראה בו עניינים רחוקים מן השכל שאין למעלה מהם.

ועשו דבר זה לעניינים נפלאים:

האחד מהם, ללטוש רעיוני התלמידים **וללבב לבותם**.

ועוד, כדי **לעוור עיני הכסילים** שלא יזהירו לבותם לעולם ואילו היו מראים להם זוהר האמתות יסבו פניהם מהם כפי חסרון טבעיהם...

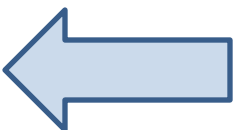
ועוד, שהלימוד **להמון העם צריך שיהיה בדרך חידה ומשל** כדי שיהיה כולל הנשים והנערים והקטנים עד אשר ישלם שכלם ואז יתבוננו וישכילו ענייני הרמזים ההם...

ומפני אלו הסבות סדרו חכמים עליהם השלום דבריהם בדרשות על עניין שירחיקהו שכל הכסיל לפי מחשבתו. ואין ראוי לסמוך החסרון אל הדרש ההוא אבל יש לחשוב שהחסרון בא משכלו...

וממה שאתה צריך לדעת, כי דברי חכמים, זכרונם לברכה, נחלקו בם בני אדם לשלושה כתות.

הראשונה, והוא רוב מה שראיתי, ואשר ראיתי חבוריו, ומה ששמעתי עליו. הם מאמינים אותם על פשטם, ואין סוברין בהם פרוש נסתר בשום פנים, והנמנעות כולם הם אצלם מחויבות המציאות ...

והכת השניה, הם רבים גם כן. והם אותם שראו דברי החכמים, או שמעום והבינו אותם כפי פשוטו, וחשבו שלא כוונו חכמים בו, זולתי מה שמורה עליו פשט הדבר. והם באים לסכל אותם ולגנותם, ומוציאין דבה על מה שאין בו דבה, וילעגו על דברי חכמים ושכלם יותר זך מהם, ושהם, עליהם השלום, נפתים גרועי השכל, סכלים בכלל המציאות, עד שלא היו משיגים דבר חכמה בשום פנים...

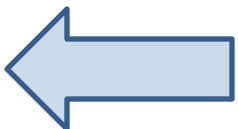
והכת השלישית, והם, חי השם, מעטים עד מאד ... והם
אותם בני אדם שנתברר אצלם גדולת החכמים זכרונם
לברכה וטוב שכלם, ממה שנמצא בכלל דבריהם מורים על
עניינים אמתיים למאד ... **וידעו, כי הם, עליהם השלום,**
אינם מדברים התולים. ונתאמת להם **שדבריהם יש לו**
נגלה ונסתר, וכי הם בכל מה שאומרים מן הדברים
הנמנעים, **דברו בהם בדרך חידה ומשל ...**

כל הדרשות הנמצאים בדבריהם ז"ל בתלמוד ובשאר מקומות מתחלקות לחמשה חלקים.

החלק הראשון, מחלקי הדרשות החמשה, הם **דרשות על פי פשוטן** לא נתכוון בהם דבר אחר זולת הפשט והנראה בעיני ההוגים...

והחלק השני, **הדרשות שיש חיצון ופנימי**, **והכוונה היות העניין הפנימי ולא העניין החיצון הפשטי**. ושמו לו עניין חיצון הפך ענייני הפנימי לתועלת גדולה, כבר התבאר רובם אבל לא כולם במורה הנבוכים ובפירוש המשנה...

החלק השלישי, **דרשות שאין להם עניין פנימי אלא כוונת אמרם דרך פשוטם בלבד**, **אלא שידיעת פשט דרשות אלו והתבוננותו קשה מאד על רובי המעיינים עד שלא יובן**, ואם יובן תהיה תכונת עניינו חסירה או שלא כראוי ...

החלק הרביעי, שאומר אותו בפירוש פסוקים על דרך מחמדי השיר, לא מפני שאומרם האמין כי עניין הפסוק הוא עניין הדרש הוא, וחלילה וחס, הוא מה שאמרו ז"ל מקרא לחוד... **וקרוב להיות כי רוב הדרשות הנמצאות בדבריהם ז"ל הם מזה החלק**, כי הוא האמת שאין עליו מערער אלא שוגה ופתי, כי זה החלק מדבריהם יתחלק לחלקים רבים בהחלק עניינים, כהתחלק דעת המשוררים, כן יתחלקו דרשות אלו כהתחלק דיעות האומרים וחכמתם, והתבונן בזה.

החלק החמישי, **דרשות דברו בהם לשון הבאי ודמיון** ... והחלק הזה מהדרשות מעט מזעיר בהעריכו לשאר חלקים, לפי שרוב דבריהם בלשון הבאי אינו אלא במעשיות, כאשר אומר...

לפי שראיתי מפריצי עמנו המלגלגים ובוזים דברי חכמים ומלמדים להם להלעיג על תורתנו, באתי לבאר ענין המדרשים ומה היתה כוונת תורתנו בהם.

דע והבן, כי המדרשים ...

יש מהן שהן דרך גוזמא, כמו שאמר בפרק גיד הנשה דברה תורה בלשון הבאי דברו נביאים בלשון הבאי דברו חכמים בלשון הבאי כענין ערים גדולות ובצורות בשמים ...

ויש מן המדרשים שהן על דרך מעשה נסים שמראה הקב"ה כחו ומראה להם מעשים נוראים ומתמיהים כמו ... יונה בן אמת שבלעו הדג והקיאו ...

ויש מן המדרשים שכוונת חכמים בהם לדרוש המקרא בכל ענין שיכולין לדרוש, וסמכו על מה שכתוב אחת דבר אלקים שתים זו שמענו ...